

для розвитку їх образотворчих здібностей велике значення має знайомство з творами образотворчого мистецтва. Яскравість, виразність образів в картинках викликають естетичні переживання, допомагають глибше і повніше сприймати явища життя і знаходити образні вираження своїх вражень в малюнку.

Важлива значущість мистецтва в естетичному вихованні не вимагає сумніву, адже власне і є його суттю. Особливість мистецтва як засобу виховання полягає в тому, що в мистецтві сконцентрований творчий досвід людини, духовне багатство. Адже мистецтво, як один із найважливіших аспектів естетичного виховання в моральному розвитку особистості людини [3, с. 109].

Мистецтво виявляє глибокий і багатосторонній вплив на людину. Ми всі прекрасно розуміємо, що життєвий досвід дитини на різних стадіях її розвитку так обмежений, що дошкільникам важко виділяти із загальної маси власне естетичні явища [6, с. 89].

Завдання педагога – виховати у дитини здатність отримувати насолоду від мистецтва, сформувані естетичні потреби, інтереси, спробувати розвинути естетичний смак, а потім довести до ідеалу. Дати серйозні результати у розвитку та вихованні різних сторін особистості дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення у процесі образотворчої діяльності можна при дотриманні належних психолого-педагогічних умов [2, с. 32]. Наприклад, використовувати раціональні методики й адекватні корекційні прийоми.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, естетичне виховання грає неабияку роль у процесі розвитку дошкільника із загальним недорозвиненням мовлення. Особливого значення у процесі естетичного розвитку дошкільника грає образотворче мистецтво. Перспективи подальших розвідок вбачаємо в розробці та експериментальній перевірці методики естетичного виховання старших дошкільників із ЗНМ засобами образотворчого мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буров А.И. Современные исследования эстетического воспитания и художественного образования / А. И. Буров – М. :

- Просвещение, 2009. – 291 с.
2. Грошенко И. А. Изобразительная деятельность в специальной (коррекционной) школе VIII вида: Учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений / И. А. Грошенко – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 208 с.
3. Запорожец И. Д. Воспитание эмоций и чувств у дошкольника / И. Д. Запорожец – М. : Просвещение, 1985. – 186 с.
4. Ильинская И. П. Критерии оценки уровня сформированности эстетической культуры младшего школьника / И. П. Ильинская // Начальная школа – 2009. – № 1. – С. 20–25.
5. Лихачёв Б. Т. Теория эстетического воспитания дошкольников / Б. Т. Лихачёв – М. : Просвещение, 1985. – 175 с.
6. Неклопочина Е. В. Систематизация эстетического опыта младших школьников в процессе взаимодействия видов искусств / Е. В. Неклопочина // Искусство в школе. – 2008. – № 5. С. 65 – 69.

УДК 376-056.264-053.2:398

К. А. Середа

магістрант спеціальності

Спеціальна освіта

(Логопедія. Спеціальна психологія)

Науковий керівник –

К. О. Зелінська-Любченко

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри логопедії

Сумський державний педагогічний

університет імені А. С. Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

На основі аналізу наукових джерел у статті розглянуто використання усної народної творчості як одного із найкращих засобів впливу на розвиток мовлення в дошкільному віці.

На основе анализа научных источников в статье рассмотрено использование устного народного творчества как одного из лучших средств воздействия на развитие речи в дошкольном возрасте.

Based on the analysis of scientific sources, the article considers the use of oral folk art as one of the best means of influencing speech development in preschool age.

Ключові слова: мовлення, фольклор, усна народна творчість, дошкільний вік.

Ключевые слова: речь, фольклор, устное народное творчество, дошкольный возраст.

Key words: *speech, folklore, oral folk art, preschool age.*

Актуальність. На сьогодні усна народна творчість вважається одним із найкращих засобів впливу на розвиток мовлення дитини. Саме період дошкільного віку є сензитивним для становлення і розвитку мовлення дошкільника.

Значний ріст мовленнєвих умінь дитини значно залежить від використання усної народної творчості як на заняттях, так і у повсякденному житті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою мовленнєвого розвитку дошкільників займалися багато відомих теоретиків та практиків дошкільної освіти.

Найбільш відомими є А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, Т. М. Котик, К. Л. Крутій, Н. І. Луцан та ін. Крім того, багато педагогів і психологів (Л. С. Виготський, О. В. Запорожець, К. Д. Ушинський, О. П. Усова, та ін.), фольклористів (В. П. Анікін, А. М. Афанасьєв, Г. С. Виноградов, Ф. С. Капіца, С. В. Мишинич та ін.) говорили про величезне значення усної народної творчості в житті людини.

Мета статті – на основі аналізу теоретичних джерел розкрити важливість використання усної народної творчості у роботі з дітьми із ЗНМ.

Виклад основного матеріалу дослідження. А. М. Богуш та К. Л. Крутій стверджують, що дошкільний вік є періодом активного засвоєння дитиною мови, розвитку фонетичної, лексичної, граматичної сторін мовлення, розвитку зв'язного мовлення [1, с. 87].

А. М. Богуш вказує на те, що для більш ефективного розвитку мовлення дітей педагогу необхідно широко використовувати усну народну творчість під час різних видів діяльності дітей дошкільного віку [2, с. 205].

Для повноцінного розвитку мовлення необхідно знайомити дітей з найкращими зразками усної народної творчості – колисковими піснями, забавлянками, примовками, мирилками, лічилками, загадками, скоромовками [2, с. 3].

Ще немовлям дитина чує мамину колискову, яка допомагає малюку

засвоїти прості моделі мовлення та розпочати спілкування з оточуючими. Саме ці пісні збагачують словниковий запас, їх інтонаційне забарвлення сприяє розвитку фонематичного сприймання, розвитку пам'яті, засвоєнню лексики [2, с. 11].

Граматична різноманітність колискових сприяє освоєнню граматичної будови мовлення. Знайомі дітям образи цих пісень, наприклад, образ kota, спонукають їх запам'ятовувати та утворювати однокореневі слова (кіт – «котик», «котику», «коток»).

Саме колискові доцільно використовувати у роботі з дітьми, які мають перший рівень ЗНМ, тому що вони містять звуконаслідування, звукові комплекси, збагачують словник вихованців пестливою лексикою [5, с. 246].

Цікаві й зрозумілі забавлянки, коротенькі пісні або вірші жартівливого характеру дають можливість одночасно з промовлянням виконувати певні дії, завдяки чому розвивається мовлення дітей.

Мова забавлянок, потішок є лаконічною, образною і багатою такими звуковими зіставленнями, які допомагають дітям визначати їх відмінність. У римах слова різні за змістом часто відрізняються лише одним – двома звуками. Своєчасний розвиток фонематичного слуху сприяє здатності до оволодіння правильною звуковимовою [1, с. 87].

Лічилка – мініатюрний твір з чітким ритмом, в змісті якої прихована лічба у вигляді числівників та їх слів-замінників.

Вони відкривають дитині можливість через гру звуками, словами, словосполученнями висловити специфіку рідної мови. Приваблюють дитину яскравою грою слів, ритмікою, яскравими, незвичайними співзвуччям, розвивають кмітливість, фантазію.

Лічилки, маючи певний зміст, чітку композицію, цікавий сюжет, образність, містять у собі повчальні та виховні завдання, несуть у собі значний виховний потенціал [6, с. 6].

Дошкільникам важко запам'ятати послідовність чисел. На допомогу їм приходять лічилки, які вчать не лише лічити, називати числа в прямому і

зворотному порядку, привчають до кількісного аналізу предметів, а й розвивають інтерес до лічильних операцій, сприяють використанню лічби в побуті та іграх.

Діти люблять відгадувати загадки, тому важливо використовувати їх у роботі. Це значно розширює словниковий запас дитини багатозначними словами, епітетами, порівняннями, уособленнями, словами у переносному значенні, образними виразами.

Загадки допомагають засвоїти звукову і граматичну структуру мовлення, формувати уявлення про переносне значення слова [3, с. 110].

Саме робота над загадками сприяє розвитку фразового мовлення, збагаченню словникового запасу, засвоєнню фонематичної, граматичної та лексичної будови мовлення у дітей із ЗНМ другого рівня [5, с. 248].

У дітей, а особливо з порушеннями мовлення, недостатньо координовано і чітко працюють органи мовленнєвого апарату. Є діти, яким притаманні надмірна поспішність, нечітке вимовляння слів, «проковтування» закінчень. Або навпаки зайва уповільнена, розтягнута манера вимовляння слів. Завдяки використанню скоромовок, прислів'їв, приказок діти навчаються правильній вимові. Ці малі форми фольклору сприяють розвитку гнучкості та рухливості мовленнєвого апарату дитини, формують правильну вимову звуків, є незмінним матеріалом для дикційних вправ [4, с. 12].

Використовуючи скоромовки для розвитку мовлення дітей із третім рівнем ЗНМ, можна добитися великих успіхів у виправленні неправильної вимови звуків, які ще спостерігаються у порушеній складовій структурі слова, під час вимови скоромовки дошкільник має можливість контролювати своє мовлення і не припускати помилок [5, с. 251].

У скоромовці фраза майже немає ніякого значення. Головним залишається підбір та розстановка таких слів, при вимові яких дошкільник має докласти певних зусиль. Саме це сприяє правильній артикуляції, дикції та розвитку зв'язного мовлення в цілому.

У дошкільнят із ЗНМ обмежений словниковий запас, не сформована

граматична будова мовлення, не розвинене зв'язне мовлення. Тому необхідно, не порушуючи корекційно-виховний процес, збагатити мовлення поняттями з усної народної творчості. Більшість потішок, прислів'їв, загадок, казок вибудовують базу для успішного формування словотворення, для засвоєння антонімів, синонімів; створюють основу для розвитку таких розумових операцій, як порівняння і узагальнення. Більшість потішок, скоромовок є готовим дидактичним матеріалом, що розвивають фонематичний слух і формують правильну звуковимову.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Дошкільний вік є періодом активного засвоєння всіх складових мовленнєвої діяльності та розвитку мовлення дитини. Для того, щоб у неї повноцінно сформувалася її мовленнєва компетентність, дорослим потрібно вчасно про це подбати.

Тому одним із найбільш доступних та цікавих засобів вважається усна народна творчість. Легкість для запам'ятовування, барвистість, ритмічність та виразність – це те, що вигідно характеризує її форми.

Щодо перспектив подальших розвідок у даному напрямку, то наукового вирішення потребує розробка форм і методів використання усної народної творчості для розвитку мовлення дітей із ЗНМ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика. Навчальний посібник. / А. М. Богуш. – Запоріжжя, 2000. – 275 с.
2. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. / А. М. Богуш, Н. В. Лисенко. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Вища шк., 2002. – 407 с.
3. Илларионова Ю. Г. Учите детей отгадывать загадки / Ю. Г. Илларионова. – М. : Просвещение, 1976. – 127 с.
4. Калмикова Л. Збагатити дитяче мовлення допоможуть словосполучення. / Л. Калмикова // Дошкільне виховання. – 2001. – № 7. – С. 12–15.
5. Шеремет М. К. Логопедія. Третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М. К. Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 672 с.
6. Яловська О. В. Раз – лічилка, два – лічилка. Навчальний посібник / О. В. Яловська. – Тернопіль: Мандрівець, 2006. – 80 с.